

ERICH MARIA REMARQUE

Van het westelijk
front geen nieuws

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

1

We liggen negen kilometer achter het front. Gisteren werden we afgelost. Nu hebben we witte bonen en rundvlees gegeten tot we niet meer konden; we zijn vol en tevreden. Zelfs voor vanavond heeft iedereen nog zijn etensblik kunnen vullen. Bovendien krijgen we dubbele worst- en broodrantsoenen – dat scheelt. Zo'n meevaller hebben we lang niet meer gehad.

De kok met zijn rode tomatenkop dringt je het eten bijna op; iedereen die langsloopt wenkt hij met zijn lepel en geeft hem een grote kwak eten. Hij is ten einde raad, omdat hij niet weet hoe hij zijn veldkeuken leeg moet krijgen. Tjaden en Müller hebben een paar waskommen opgeduikeld en die tot de rand toe laten vullen, als appeltje voor de dorst. Tjaden doet het uit vraatzucht. Müller uit voorzorg. Het is voor ons allemaal een raadsel waar Tjaden het laat. Hij is en blijft zo mager als een lat.

Belangrijker is dat er ook dubbele tabaksrantsoenen waren. Voor ieder tien sigaren, twintig sigaretten en twee porties pruimtabak. Dat is behoorlijk wat. Ik heb mijn pruimtabak

met Katczinsky voor zijn sigaretten geruild, zodat ik nu veertig sigaretten heb. Daar kom je de dag wel mee door.

Eigenlijk hebben we helemaal geen recht op deze traktatie. Zo gul zijn Pruisen nu ook weer niet. We hebben dit alleen aan een vergissing te danken.

Veertien dagen geleden moesten we naar het front om af te lossen. Het was betrekkelijk rustig in onze sector en de foerier had daarom voor de dag van onze terugkomst de normale hoeveelheid levensmiddelen ontvangen en alles voor de honderdvijftig man sterke compagnie verzorgd. Maar uitgerekend op de laatste dag kwamen we onverwacht onder zwaar Engels artillerievuur te liggen dat onophoudelijk op onze stelling beukte, zodat we zware verliezen leden en met maar tachtig man terugkwamen.

We waren midden in de nacht van het front teruggekeerd en hadden ons meteen laten neervallen om eerst eens behoorlijk te slapen. Want Katczinsky heeft gelijk: die hele oorlog zou zo erg niet zijn als je maar wat meer kon slapen. In de voorste linie komt er nooit wat van en veertien dagen zijn telkens een hele ruk.

Het was al middag toen de eersten van ons

uit de barakken kropen. Een half uur later had iedereen zijn etensblik gepakt en verzamelden we ons bij de veldkeuken, die vet en voedzaam rook. De grootste hongerlappen natuurlijk voorop: de kleine Albert Kropp, die van ons allemaal het helderst kan denken en daarom ook pas soldaat eerste klasse is – Müller, die nog schoolboeken meesleept en van een noodexamen droomt; onder het trommelvuur leert hij natuurkundewetten uit zijn hoofd – Leer, die zijn baard heeft laten staan en gek is van de meiden uit het officiersbordeel; hij houdt bij hoog en bij laag vol dat ze bij legerorder verplicht zijn zijden hemdjes te dragen en bij bezoeken van een kapitein of hogere officier eerst een bad moeten nemen – als vierde man ik, Paul Bäumer. Alle vier negentien jaar, alle vier uit dezelfde klas de oorlog ingegaan.

Vlak achter ons onze maten. Tjaden, een magere bankwerker, even oud als wij, de grootste vreetzak van de compagnie. Dun gaat hij eten en dik als een drachtige wandluis staat hij weer op – Haie Westhus, net zo oud, turfsteker, die met gemak een kommiesbrood in zijn knuist kan nemen en dan kan vragen: raad eens wat ik in mijn hand heb? – Detering, een boer, die alleen aan zijn boerderij en zijn vrouw denkt –

en ten slotte Stanislaus Katczinsky, het hoofd van onze ploeg, taai, slim, gehaaid, veertig jaar, met een grauw gezicht, blauwe ogen, afhangelende schouders en een bijzonder fijne neus voor trammelant, lekker eten en voor klusjes waarbij je de lijn kunt trekken.

Onze ploeg vormde de spits van de rij voor de veldkeuken. Wij begonnen ongeduldig te worden want die onnozele hals van een keukenbaas stond nog altijd te wachten. Katczinsky was het zat en riep tegen hem: 'Hé, maak eindelijk je soeptent eens open, Heinrich! Je kan toch zien dat de bonen gaar zijn.'

Maar hij schudde sloom zijn hoofd: 'Jullie moeten er eerst allemaal zijn.'

Tjaden grijnsde: 'We zijn er toch allemaal.'

De onderofficier had nog steeds niets in de gaten. 'Dat zou je wel willen. Waar is de rest dan?'

'Daar hoef jij vandaag niet voor te zorgen. Die liggen in het veldhospitaal of onder de grond.'

De keukenpeer was totaal van zijn stuk gebracht toen hij de feiten hoorde. Hij aarzelde.

'Maar ik heb voor honderdvijftig man gekookt.'

Kropp porde hem in zijn ribben. 'Dan krij-

gen we eindelijk onze buik eens vol. Hopla, begin!’

Opeens ging Tjaden een licht op. Zijn spitse muizensnoet begon gewoon te glimmen, zijn ogen werden klein van slimmigheid, zijn wangen trilden en hij deed een stap naar voren: ‘Man, dan heb je dus ook voor honderdvijftig man brood gekregen?’

De onderofficier knikte beduusd en afwezig.

Tjaden trok hem aan zijn jasje. ‘En ook worst?’

Het tomatenhoofd knikte weer.

Tjadens kaken beefden. ‘Tabak ook?’

‘Ja, alles.’

Tjaden keek stralend om zich heen.

‘Allemachtig, is dat even boffen! Dat is dus allemaal voor ons. Dan krijgt iedereen – wacht eens even – waarachtig, precies het dubbele rantsoen.’

Maar nu kwam de tomaat weer tot leven en verklaarde: ‘Dat gaat zo maar niet!’

Wij kregen er nu ook lol in en drongen naar voren.

‘Waarom gaat dat niet, bietenkop?’ vroeg Katczinsky.

‘Wat voor honderdvijftig man bedoeld is, dat kan ik toch niet aan tachtig man gaan uitdelen!’

‘Dat zullen we je dan wel eens laten zien,’ bromde Müller.

‘Het eten voor mijn part, maar rantsoenen kan ik alleen voor tachtig man uitreiken,’ hield de tomaat vol.

Katczynsky werd nijdig. ‘Het is geloof ik tijd dat jij eens wordt afgelost. Je hebt geen foe-rage voor tachtig man ontvangen, maar voor de tweede compagnie. Punt uit. En die verdeel je! Want de tweede compagnie dat zijn wij.’

We kwamen dreigend op hem af. Niemand kon die vent uitstaan, want door zijn schuld hadden we in de loopgraaf al een paar keer veel te laat koud eten gekregen, omdat hij bij een beetje granaatvuur met zijn kookpot niet dicht genoeg bij ons durfde te komen, zodat onze etenhalers veel verder moesten lopen dan die van de andere compagnieën. Dan was Bulcke van de eerste stukken beter. Die was vet als een hamster, maar als het erop aankwam, sleepte hij zijn ketels zelfs tot in de voorste linie.

We waren er precies voor in de stemming en er waren beslist klappen gevallen als onze compagniecommandant niet was komen opdagen. Hij vroeg naar de reden van de heibel en zei tegen de keukenbaas voorlopig alleen: ‘Ja,

we hebben gisteren zware verliezen geleden.’

Toen keek hij in de ketel. ‘Die bonen zien er goed uit,’ zei hij.

De tomaat knikte. ‘Met vet en vlees gekookt.’

De luitenant keek ons aan. Hij wist wat wij dachten. Hij wist trouwens wel meer, want hij was tussen ons opgegroeid en als korporaal bij onze compagnie gekomen. Hij lichtte het deksel nog een keer van de ketel en snoof. Bij het weggaan zei hij: ‘Breng mij ook een bord vol. En alle rantsoenen worden uitgedeeld. Dat kunnen we best gebruiken.’

De tomaat stond sullig te kijken. Tjaden danste om hem heen. ‘Jij wordt er toch niet slechter van! Die doet alsof hij helemaal alleen voor de proviand moet zorgen. Begin nou eindelijk eens, ouwe schobbejak, en vergis je niet bij het tellen...’

‘Val dood!’ foeterde de tomaat. Daar kon hij niet bij, dat ging hem boven zijn pet, hij begreep de wereld niet meer. En alsof hi j wilde laten zien dat alles hem nu verder koud liet, deelde hij op eigen houtje nog een half pond surrogaathing per persoon uit.

*

Vandaag is het echt een goede dag. Er is zelfs post, bijna iedereen heeft wel een paar brieven en kranten. Nu slenteren we op ons gemak naar het veldje achter de barakken. Kropp heeft het ronde deksel van een margarinevaatje onder zijn arm.

Rechts aan de rand van de wei is een grote latrine voor algemeen gebruik neergezet, een overdekt, stevig bouwsel. Maar die is goed voor rekruten, die nog niet hebben geleerd uit iedere situatie profijt te trekken. Wij zoeken iets beters. Overal verspreid staan namelijk ook kleine aparte hokjes voor hetzelfde doel. Ze zijn vierkant, schoon, helemaal van hout, aan alle kanten dicht en je zit er volmaakt op je gemak in. Aan de zijkanten bevinden zich handgrepen, zodat je ze kunt verplaatsen.

We zetten er drie in een kring bij elkaar en gaan gezellig zitten. De eerste twee uur zullen we hier niet opstaan.

Ik weet nog hoe we ons in het begin als rekrut in de kazerne geneerden als we van de gemeenschappelijke latrine gebruik moesten maken. Daar zijn geen deuren in en je zit er met twintig man op een rij, net als in de trein. Alles is met één blik te overzien, want een soldaat moet voortdurend onder toezicht staan.

Inmiddels hebben we meer geleerd dan dat beetje schaamte te overwinnen. In de loop van de tijd zijn we wel aan wat anders gewend geraakt.

Hier buiten is het juist een genot je behoefte te doen. Ik weet niet waarom we vroeger over deze dingen altijd zo geheimzinnig deden, tenslotte is het iets net zo natuurlijks als eten en drinken. En je zou er misschien ook niet eens veel over hoeven zeggen, als ze bij ons niet zo'n wezenlijke rol speelden en juist voor ons niet zo nieuw waren geweest – voor de anderen waren ze allang vanzelfsprekend.

Een soldaat is beter met zijn maag en spijsvertering vertrouwd dan ieder ander mens. Driekwart van zijn woordenschat heeft er betrekking op en het uiten van zowel zijn grootste vreugde als zijn diepste ontsteltenis zet hij met aan dit gebied ontleende woorden kracht bij. Het is onmogelijk je op een andere manier zo kernachtig en duidelijk uit te drukken. Als we thuiskomen, zullen onze familie en leraren wel met hun oren klapperen, maar hier is het nu eenmaal algemeen spraakgebruik.

Voor ons hebben deze handelingen hun onschuldige karakter teruggekregen door hun gedwongen openbaarheid. Sterker nog: voor